

1930 שנים מבין גלויות הברכה הראשונות שהובאו לארץ, ואשר הודפסו בארצות הברית. הגלויה מימין מראה חתונה יהודית. תחת הכתובת באידיש מחזרות: „אלוהים אבינו יתן לך ברכה / וילוו אותך רק מזל והצלחה.“ משמאל: אב מברך את בניו.

1932 אחת הגלויות הראשונות, בעלות נושאים הלוקחים ממראות נוף ארץ ישראל, ושהיתה בהן כוונה ברורה ליפות מראות נוף אלה. הגלויה, שהודפסה בחוץ לארץ, מראה את שדרות רוטשילד בתל-אביב. באותה סידרה צולמו גם מושבות השפלה.

כתבו את ברכותיהם על גבי נייר פשוט. **מינהג נוצרי.** רק בראשית שנות ה' שלוש הובאו ארצה כרטיסי הברכה המודפסים הראשונים. דויד טופל, מחזיקי ה' מפזרים בארץ, זוכר עדיין את המשלוח ה' ראשון שהביא מגרמניה. היו אלה גלויות צבעוניות, בהן נראו יהודים לובשי קפוטות וחובשי שטרימל, שעסקו במאורעות דתיים משפחתיים מסורתיים כמו חתונה יהודית, קריאה בתורה, או תקיעת שופר בבית-כנסת. הגלויות שיקפו בחגיגות צבעוניות את החי היהודים בגולה.

למעשה, מקורו של כרטיס הברכה המודפס נעוץ בהגי' הנוצרי באמריקה. מדי שנה, בהתקרב חג המולד והשנה האזרחית החדשה, היו נוצרי אמריקה מצרפים למתנותיהם הם כרטיסי ברכה צבעוניים, שנשאו איחולים מסורתיים או מחורזים. המינהג נתקבל גם על יהדות אמריקה, שהעבירה אותו הלאה, ליהדות אירופה. משם, באמצעות הכרטיסים של טופל וחבריו למקצוע, עלה גם ארצה.

מחיר הגלויה באותם הימים היה חצי גרוש — מחיר גבוה מאד בהשחאה לרמת המחירים של אז. אך המחיר לא הפריע. המנהג חדר, וכעבור שנתיים נמצאו מדפיסים יהודים בארץ-ישראל שהחליטו כי הדי פסח „שנה טובה“ עשויה להיטיב את שנתם הכספית לא במעט.

תוצרת ישראל, תוצרת צרפת. ה' גלויות הראשונות נשאו צילומים או ציורים של החי מקומי, כמו תל-אביב ההולכת ונב' נית, פועלות עבריות במושבות, חקלאים יהודים חסונים. עם השנים, השתנה גם טעם המכרכים. גלויות הברכה הגדולה קיבלה לפני 15 שנה את צורתה הנוכחית, ככרטיס קטן. בתקופת מלחמת העולם השנייה נוצר ביקוש רב לת' מונות של נוטרים וחיללים יהודים, ואילו בתום המלחמה נפוצו בעיקר כרטיסים אשר עליהם הופיעו ציורי פרחים. אולם בכל (המשך מעבר לדף)

אילו נאמר להם, כי עוד לפני שלוש שנה לא נמצא בכל תל-אביב כרטיס-ברכה כזה, לאיחול שנה טובה ומועדים לשמחה. בעלי האמצעים באותם הימים היו מדי פסיכים כרטיסים אישיים, שנשאו את שמם וכתובתם, בצירוף איחוליהם לשנה החדשה. אלה שלא יכלו להרשות לעצמם את התענוג,

משונה „שלוש והתרחבות“. משמאל: שתי חשפניות צרפתיות. ה' מגלות בשמחה רבה את תענוגות השנה הבאה. תעשיית הגלויות הצבעוניות באירופה נמצאת ברובה הגדול בידי יהודים דתיים.

עולים, היא דרשה מהעולים את דמי המים במלואם, כאילו שילמה אותם. הסוכנות גם דרשה דמי שירותים עירוניים, למרות ש' המעברה משוחררת מהם. העולים הציצו במסמכים, הרימו קול זעקה וסירבו לחתום על החוזה. הבלוקונים היו אמנם פתוי, אך כשאין כסף אין מתפתים.

לא כזה. פקיד הסוכנות, שעברו מבית לבית ונרצו הבטחות ושידולים, קצרו חימה. בכל מקום קיבלו תשובה אחידה: „אין לנו כל כך הרבה כסף; אילו היה לנו כסף כבר מזמן לא הייתם רואים אותי במעברה.“ כשכלו כל הקיצים, גויס למעברה חבר מועצת העיר מטעם מפא"י, מרדכי זר. זר, לשעבר עסקן חברת העובדים הספרדיים, נחשב למבין בעניני עדות המזרח. לאחר שהעמיד לפני שנים את ארגונו לרשות ההסתדרות הכללית, זכה זר בתמורה ב' משרה בלשכת העבודה, עלה בעזרת כרטיס המפלגה שלו בשלבי העסקנות הפוליטית, עד שהגיע למועצת העיריה.

זר לא היה זר בעניני קליטה. הוא הח' לט לדבר אל העולים בשפה המובנת להם. לדברי אנשי המעברה, אמר להם זר: „מה איכפת לכם? תחתמו על החוזה ואחר כך תסרכו לשלם. אף אחד לא יעיו לזרוק את' כס החוזה.“

ימי החורף המתקרבים אילצו חלק מבין העולים להיכנע; סננויות ראשונות הופיעו במשרדי עמיר לחתום על החוזה. אולם ברגע בו ביקשו המשתכנים לקבל לידם את מפתחות דירתם, לאחר שעברו את כל מדורי התשלומים, זכו להפתעה נוספת. עמיר זר הודיעה להם שעליהם תחילה לשלם ל' סוכנות את הוצאות קליטתם, ולפני שיביאו אישור מהסוכנות שכל חובותיהם שולמו לא יקבלו את מפתחות השכון. היה זה הקש ששבר את גב העולים. אנשי המעברה הסתגרו בצריפיהם, סירבו לעזוב. הבלוקונים בשכונת קטמון נשארו ריקים.

הווי מן השטרימל לסטריפ-טיז

ערב ראש השנה, יכול היה כל אורה ישראלי לאחל לקרוביו וידידיו שנה טובה באחת מ' 4000 צורות שונות. די היה לו ל' גשת לאחד ממאות הדוכנים ועגלות-הרוכלים שצצו בקרנות הרחובות, ולבחור בכרטיס הברכה המתאים לטעמו: „שנה טובה“ אק' טיביטית, מסורתית, חקלאית, רומנטית, מ' נייר לבן וצנוע, או מנייר צבעוני ומוזהב — הכל ניתן לבחירתו, מ' 30 עד 250 פרוטה. ואמנם, ניצלו אזרחי המדינה שפע זה. הם קיבלו או שלחו לא פחות משבעה מיליון כרטיסי ברכה. השולחים שלחו אותם, וה' מקבלים קיבלו אותם, כדבר מובן מאליה, כמינהג בקודש. רובם היו בחדאי מופתעים

* הוצאות קליטתו של כל עולה, כגון מחיר מיטה, שמיכות, כלי הבית, וסידורים ראשונים רשומים בפנקס כל עולה.

איזק שטרן, שהגיעו אמש לשדה התעופה בלוד מניו-יורק.

בתיאור שנרתי זה נפתחה ביום ראשון כתבה שהתפרסמה בארבעה עותבי בוקר, במקום בולט בעמודי החדשות. הכתבה, ש' נשלחה לעיתונים בידי המחלקה ליחסי ציבור של התזמורת הפילהרמונית הישראלית, ידעה גם לספר כי „את פני האמנים קיבלו חברי הנהלת התזמורת.“

באותה שעה בה קראו אלפי אזרחי ישר' ראל את ידיעה על בואם, ישבו ליאונרד ברנשטיין ואיזק שטרן באחד מבתי המלון של אתונה, גמזו במתניות את קפה הבוקר שלהם. לא היה להם מפני מה למהר: ה' מטוס, בו יצאו ערב קודם לכן מרומא לישראל, חזר לאחר שעת טיסה אחת, כאשר קברניטו הודיע לנוסעים על קילקול באחד המנועים, נחת באתונה.

אולם כל זה לא היה ידוע לעורכי הלילה של זר, על-המשמר, למרחב והבוקר. הם ערכו את הביולטיין, שלחו אותו לדפוס. סוכנות עתי'ם, שמתפקידה לכסות את ה' נעשה בשדה-התעופה לוד, מאחר ואף עתון יומי אינו מחזיק בו כתב קבוע, לא יכלה גם היא לתקן את הטעות. שני כתביה ה' קבועים בשדה התעופה נמצאו בחופשה.

שיכון ארוכה הדרך לבלוקון

הרחבה שליד צריף בית-הכנסת, במעברת תלפיות בירושלים, המתה מרוב אדם. ה' ידיעה על חיסולה הקרוב של המעברה פש' טה במהירות הבזק. היתה זאת ידיעה מ' שמחת: שהרי איש מן העולים לא היה מעונין לבלות חורף נוסף בפחונים הדולפים. עתה ניתנה להם ההזדמנות לעבור לשיכון בלוקונים של חברת עמיר, בשכונת קטמון. אלא שבמהרה התברר למשתכנים כי ה' דרך לשיכון רצופה הפתעות בלתי-עיוניות. ההפתעה הראשונה היתה המחיר. נוסף ל' 280 ל' דמי-מפתח, נקב החוזה בסכום של 28 לירות לחודש כשכר-דירה. איש מן העולים לא היה מסוגל להתחייב שיהיה בידו סכום כזה מדי חודש.

בשלושים לירות לחודש אפשר לשכור דירה בת שני חדרים בשכונת האריסטוק' רטיות של ירושלים, כמו רחביה ובית-הכרם. אולם עבור בלוקון זעיר ובלתי-נוח-בקצה העיר היה זה מחיר מוגזם.

ההפתעה השנייה התגלתה בצורת חשבון ארוך ומפורט, שהגישה הסוכנות לכל מי שהסכים לעזוב את המעברה. התברר ל' עולים שהם חייבים מאות לירות, על חשבון מסים עירוניים ודמי שימוש במים. למרות שהסוכנות לא שילמה מעולם פרוטה ל' עיריה, על חשבון המים בהם השתמשו ה'

1957 הזמנים המודרניים של הרובה והפצצה האנאטומית, לפי הדוגמאות המפורסמות של צרפת וארצות-הברית. מימין: חייל ישראלי לרגלי חומות העיר העתיקה בירושלים, מלווה איחול